

Analýza vplyvov na životné prostredie
Návrh zákona, ktorým sa zabezpečuje vykonávanie niektorých opatrení Európskej únie na zmiernenie globálneho odlesňovania a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony
5.1 Ktoré zložky životného prostredia (najmä klimatickú zmenu, ovzdušie, voda, horniny, pôda, organizmy) budú predkladaným materiálom ovplyvnené, a aký bude ich vplyv?
Návrh zákona sa predkladá s cieľom zabezpečiť uplatňovanie nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2023/1115 z 31. mája 2023 o sprístupnení určitých komodít a výrobkov spojených s odlesňovaním a degradáciou lesov na trhu Únie a o ich vývoze z Únie, ktorým sa zrušuje nariadenie (EÚ) č. 995/2010 (Ú. v. EÚ L 150, 9. 6. 2023) (ďalej len „nariadenie“), ktorého zámerom je zmiernovať dôsledky globálneho odlesňovania a degradácie lesa. Lesy poskytujú z environmentálneho hľadiska rôznorodé prínosy – udržiavajú ekosystémové funkcie, pomáhajú chrániť klimatický systém, čistotu ovzdušia, zohrávajú úlohy pri čistení, zadržiavaní a kolobehu vody, pri ochrane pôdy. Rozširovanie poľnohospodárstva spôsobuje takmer 90 % globálneho odlesňovania. K stratám lesov dochádza hlavne v dôsledku zmeny lesov na ornú pôdu a pastviny pre hospodárske zvieratá. Podľa údajov zo správy, ktorú vydala Ministerská konferencia o ochrane lesov v Európe (Forest Europe) pod názvom Stav európskych lesov 2020, sa podiel lesov v Európskej únii, ako aj množstvo uloženého oxidu uhličitého v biomase zvyšuje. Členské štáty Európskej únie sú však významným dovozcom a spotrebiteľom produktov, ktoré spôsobujú odlesňovanie v tretích krajinách. Európska únia považuje za nevyhnutné, aby svoj podiel na odlesňovaní zmenšila, a tak prispela k zmierneniu klimatických zmien, zlepšeniu ovzdušia, vodnej bilancie, pôd a podmienok pre organizmy. Z tohto dôvodu nariadenie zavádza regulácie, ktorými sú povinnosti hospodárskych subjektov a obchodníkov pri uvádzaní na trh tých komodít a výrobkov z nich, ktoré majú na odlesňovaní najväčší podiel. Prijatím implementačného zákona Slovensko prispeje svojim podielom na týchto pozitívnych zmenách.
5.1.1 Vplyvy na ovzdušie: Les plní klimatickú funkciu - lesné dreviny v procese fotosyntézy pútajú (odčerpávajú) z atmosféry oxid uhličitý a za spolupôsobenia slnečnej energie, vody, asimilačných pigmentov vytvárajú biomasu, v ktorej ukládajú uhlík. Pri odlesňovaní sa zvyšuje prírastok oxidu uhličitého do atmosféry. Lesy Slovenska majú dostatočnú právnu ochranu, ktorá prakticky vylučuje zmeny lesa na poľnohospodársky pozemok za účelom pestovania alebo chovu pre Slovensko relevantných komodít (sója a hovädzieho dobytku) alebo degradáciu lesa. Nariadenie a predložený návrh implementačného zákona preto na ovzdušie Slovenska môže mať pozitívny vplyv len v minimálnom rozsahu.

5.1.2 Vplyvy na vodu vrátane odpadových vôd:

Hydrické funkcie lesa patria medzi najvýznamnejšie funkcie lesa z hľadiska jeho vplyvu na vodný režim v krajine. Lesy plnia viaceré hydrické funkcie, napríklad zadržujú časť zrážok, znižujú povrchový odtok, vsakovaním zrážok do lesnej pôdy vylepšujú podzemný odtok, ovplyvňujú hromadenie vody, topenie snehu, efektívnejšie hospodárenie so zrážkovou vodou, zabezpečujú dlhodobý vyrovnanější odtok vody, chránia pri zrážkach pôdu, vo vzťahu k pôde majú regulačný a protierózný účinok, ovplyvňujú hygienu, kvalitu a náklady na úpravu pitnej vody.

Lesy Slovenska majú dostatočnú právnu ochranu, ktorá prakticky vylučuje zmeny lesa na poľnohospodársky pozemok za účelom pestovania alebo chovu pre Slovensko relevantných komodít (sójy a hovädzieho dobytku) alebo degradáciu lesa. Nariadenie a predložený návrh implementačného zákona preto na vodnú bilanciu Slovenska môže mať pozitívny vplyv len v minimálnom rozsahu.

5.1.3 Vplyvy na pôdu a horninové prostredie:

Lesné dreviny môžu pri správnom obhospodarovaní lesa značne urýchliť pôdotvorné – humifikačné procesy. Les pôsobí pozitívne na ochranu pôdy znižovaním podielu povrchového odtoku zrážkovej vody a jej rýchlosti, zvyšovaním vsakovania vody do pôdy, obmedzením transportu splavenín a pod. Lesné porasty, kroviny, lesná pôda, machy a lišajníky v značnej miere vodné zrážky zadržiavajú, akumulujú, filtrujú a regulujú ich odtok. V svahovitých oblastiach sa so zvyšujúcim sklonom a vyššou výdatnosťou zrážok erózna ohrozenosť povrchu pôdy zvyšuje. Lesy v ohrozených terénoch plnia nenahraditeľné pôdoochranné a hydrické funkcie. Významné sú však aj protizosuvné, protilavínové a brehoochranné funkcie lesných drevín.

Lesy Slovenska majú dostatočnú právnu ochranu, ktorá prakticky vylučuje zmeny lesa na poľnohospodársky pozemok za účelom pestovania alebo chovu pre Slovensko relevantných komodít (sójy a hovädzieho dobytku) alebo degradáciu lesa. Nariadenie a predložený návrh implementačného zákona preto môže mať na pôdu a horninové podložie Slovenska pozitívny vplyv len v minimálnom rozsahu.

5.1.4 Vplyvy na organizmy:

Zabraňovaním odlesňovaniu sa chráni biodiverzita a tiež sa znižuje pravdepodobnosť kontaktu medzi voľne žijúcimi zvieratami, hospodárskymi zvieratami a ľuďmi, čím sa zároveň znižuje riziko šírenia nových chorôb a znižuje sa riziko vzniku nových epidémií.

Podľa analýzy vplyvov, ktorú k návrhu nariadenia vypracovala Európska komisia (SWD 2021 326 PART 1/2 COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT IMPACT ASSESSMENT minimising the risk of deforestation and forest degradation associated with products placed on the EU market), vplyv na organizmy je ťažko kvantifikovať. Podľa tejto analýzy, ktorá vychádza z Červeného zoznamu ohrozených druhov (<https://www.nature.com/articles/536143a.pdf>) sa odhaduje, že 11 738 druhov vo svete je

ohrozených ťažbou, pestovaním plodín, chovom hovädzieho dobytku a vznikom lesných plantáží.

Aj na Slovensku žijú ohrozené druhy rastlín a živočíchov, avšak lesy Slovenska majú dostatočnú právnu ochranu, ktorá prakticky vylučuje zmeny lesa na poľnohospodársky pozemok za účelom pestovania alebo chovu pre Slovensko relevantných komodít (sója a hovädzieho dobytku) alebo degradáciu lesa. Nariadenie a predložený návrh implementačného zákona preto môže mať na organizmy Slovenska pozitívny vplyv len v minimálnom rozsahu.

5.1.5 Vplyvy na odpady:

Návrh zákona nebude mať vplyv na odpady.

5.2 Bude mať predkladaný materiál vplyv na chránené územia a ak áno, aký?

Chránené lesné územia Slovenska majú dostatočnú právnu ochranu, ktorá prakticky vylučuje zmeny lesa v chránených územiach na poľnohospodársky pozemok za účelom pestovania alebo chovu pre Slovensko relevantných komodít (sója a hovädzieho dobytku) alebo degradáciu lesa. Nariadenie a predložený návrh implementačného zákona preto na chránené územia Slovenska môže mať pozitívny dopad len v minimálnom rozsahu.

5.3 Bude mať predkladaný materiál vplyv na zmenu klímy a ak áno, aký? (typ, veľkosť a rozsah vplyvu).

Odlesňovanie a degradácia lesov prispievajú k celosvetovej klimatickej kríze. Predovšetkým zvyšujú emisie skleníkových plynov, stráca sa záchyt oxidu uhličitého, znižuje sa biodiverzita. Práve výrazné zníženie odlesňovania a degradácie lesov sú najlepším spôsobom na zmiernenie zmien klímy.

Lesy Slovenska majú dostatočnú právnu ochranu, ktorá prakticky vylučuje zmeny lesa na poľnohospodársky pozemok za účelom pestovania alebo chovu pre Slovensko relevantných komodít (sója a hovädzieho dobytku) alebo degradáciu lesa. Preto nariadenie a predložený návrh implementačného zákona môže mať pozitívny vplyv na zníženie nepriaznivých dopadov zmeny klímy na Slovensku len v minimálnom rozsahu.

5.4 Bude mať predkladaný materiál vplyvy na životné prostredie presahujúce štátne hranice? (ktoré zložky a ako budú najviac ovplyvnené)?

Ako sa uvádza v nariadení, hlavnou príčinou odlesňovania a degradácie v celosvetovom meradle je spotreba v Európskej únii, teda členské štáty Európskej únie sú významným importérom a spotrebiteľom produktov, ktoré spôsobujú odlesňovanie v tretích krajinách.

Podľa vyššie uvedenej analýzy vplyvov, ktorú k návrhu nariadenia vypracovala Európska komisia, sa odhaduje, že bez primeraného regulačného zásahu by spotreba a produkcia šiestich komodít (hovädzí dobytok, kakao, káva, palma olejná, sója a drevo) do roku 2030 spôsobili každoročne odlesnenie približne 248 000 ha a emisiu 110 miliónov metrických ton

oxidu uhličitého. Podľa údajov z databázy Konferencie spojených národov pre obchod a rozvoj (UNCTADstat) je podiel Slovenskej republiky na dovozoch z tretích krajín v rámci Európskej únie za obdobie rokov 2013 až 2022 približne 0,5 %. Ide o dovozy, ktoré zahŕňajú uvedené komodity a výrobky z nich.

Pri zachovanom podiele Slovenska na dovozoch z tretích krajín preto môžeme predpokladať, že prijatím zákona k implementácii nariadenia Slovenská republika do roku 2030 každoročne zabráni odlesneniu 1 240 ha a tým prispeje k zníženiu emisií oxidu uhličitého o 0,55 mil. metrických ton. Zachované lesy v tretích krajinách si tak udržia priaznivú vodnú bilanciu, priaznivý vplyv na pôdu a horniny, na ktorých sa nachádzajú, budú mať pozitívny vplyv na ovzdušie a na udržanie biodiverzity a tým aj zachovanie ohrozených druhov rastlín a živočíchov.

5.5 Aké opatrenia budú prijaté na zmiernenie negatívneho vplyvu na životné prostredie?

Návrh zákona nebude mať negatívny vplyv na životné prostredie.